

YABANCI DİL ÖĞRETMENLERİNİN TEMEL EĞİTİMDEKİ ROLÜ

Hanife GÜVEN

D.E.Ü. Buca Eğitim Fakültesi-İzmir

ÖZET

Nüfusu hızla artan ülkemizde eğitim talebini karşılama ve okullaşma oranını artırma zorunluluğu, özellikle sınıf öğretmenliği alanında büyük bir istihdam açığı yaratmaktadır. Bu açık Millî Eğitim Bakanlığı tarafından her yıl farklı uygulamalarla kapatılmaya çalışılmaktadır. Böylece belirli bir kesime hizmet götürülürken, belirli bir kesime de iş olanağı sağlanmaktadır.

Bilindiği gibi 8 yıllık zorunlu temel eğitimin yürürlüğe girmesiyle birlikte, temel eğitimin 4. sınıfından itibaren yabancı dil öğretimi ders programlarına alınmıştır. Ancak temel eğitim kurumlarımızda yabancı dil olarak sadece İngilizce ile yetinildiği sıkça gözlemlenen bir olgudur.

Sorunu basit bir arz-talep olgusu olarak görmek yerine, alanlarında 4 yıllık nitelikli bir eğitim almış genç Fransızca ve Almanca öğretmenlerinin daha gerçekçi bir politikayla asıl branşlarında istihdam edilmelerinin sağlanması ve böylece gelecek kuşakların tek dil/kültür egemenliğinden kurtarılması hedeflenmelidir. Sorun bu çerçevede irdelenecektir.

Anahtar kelimeler: Yabancı dil, Eğitim

ABSTRACT

In our country where the population has been increasing rapidly there has been a considerable number of vacancies for Primary School Teachers. This is a natural result of the increasing number of schools and the great demand for education. These vacancies have been filled by the Ministry of Education by means of several different ways. One of these ways is to employ French and German teachers as primary school teachers. In this way, on one hand, a certain group is given education, on the other hand, another group is employed.

As it is known, after the compulsory primary education became 8 years, foreign language lessons are included into the curriculum of the 4th and 5th grades. However it is acknowledged that in almost all of the State Primary Schools English is the only foreign language taught.

This shouldn't be considered as a simple demand and supply problem. A more rational policy should be followed. The young French and German teachers who take four-year-university education and who are efficient in their professions should be employed in their own fields. Thus, new generations will be free from one language/one culture domination. The problem will be discussed within this framework.

Key-words: Foreign language, Education

Nüfusu hızla artan ülkemizde eğitim talebini karşılama ve okullaşma oranını artırma zorunluluğu özellikle sınıf öğretmenliği alanında büyük bir istihdam açığı yaratmaktadır. Bu açık Millî Eğitim Bakanlığı tarafından her yıl farklı uygulamalarla kapatılmaya çalışılmaktadır. Böylece belirli bir kesime hizmet götürülürken, belirli bir kesime de iş olanağı sağlanmaktadır.

Bilindiği gibi sekiz yıllık zorunlu temel eğitimin yürürlüğe girmesiyle birlikte yabancı dil dersleri de dördüncü sınıftan itibaren ders programlarına alınmıştır. Ancak temel eğitim kurumlarımızın büyük çoğunluğunda yabancı dil olarak yalnızca İngilizcenin sunulduğu sıkça gözlemlenen bir olgudur. Öte yandan Eğitim Fakültelerinin Fransızca ve Almanca bölümlerinden mezun olmuş genç yabancı dil öğretmenleri ise sınıf öğretmeni olarak istihdam edilmektedir.

Eğitim sisteminin en önemli aşamalarından biri olan temel eğitim öğretmenliği, her şeyden önce çok yönlü bir eğitim almayı gerektirmektedir. Örneğin Fransa'da her sınıf öğretmeni adayının hizmet öncesi eğitiminin sonunda, öncelikle Fransızca ve Matematiğin yanı sıra Tarih-Coğrafya, Biyoloji-Jeoloji, Fizik-Teknoloji, en az bir Yabancı Dil, Plastik Sanatlar, Müzik Eğitimi, Beden ve Spor Eğitimi alanlarında iyi bir düzeye ulaşmış olması, ve öte yandan, önce

Gözlem, sonra Eşlikli Ders Anlatma ve son olarak Tam Sorumluluk Alma olmak üzere üç aşamadan oluşan toplam 500 ders saatlik uygulama yapmış olması gerekmektedir.¹

Günümüzde gelişmiş ülkelerin pek çoğunda eğitim sistemini yenilemek için gösterilen çabaların başında ilkokullarda branşlaşmaya yönelik çalışmalar gelmektedir. Belçika'dan İsveç'e, İtalya'dan Yunanistan'a pek çok ülkede yabancı dil öğretimi temel eğitimin 1. basamağında farklı sınıflarda başlamaktadır. Ruhdibilimsel veriler, beynin en esnek olduğu dönemlerde, özellikle 2-4 yaş arası, ana dilinden farklı diller öğrenmenin ileride fazla gayret sarfetmeden başka birçok dili öğrenmeyi kolaylaştıracağını göstermektedir.² Anaokuluna bile sınavla girilen Japonya'da, resim, müzik, yüzme, okuma-yazma öğretiminin yanı sıra yabancı dil öğretimine de iki yaşından itibaren başlanmaktadır.

Bugün İngilizcenin tüm dünyada en geçerli dil olduğu yadsınamaz. Ancak İngilizcenin dışındaki dillerin Devlet okullarının ders programlarından giderek bütünüyle silinmesi bu dili gençlerimizin dünyaya açılan tek penceresi konumuna getirmiştir. Oysa ders programlarında İngilizcenin yanı sıra, farklı kültür dillerine yer verilmesi Avrupa Birliği kapısında bekleyen ülkemiz için temel büyük öneme sahiptir. Çünkü Avrupa Birliğinin temel niteliği kültürel çeşitliliğidir. Bu çeşitliliğe saygı dilden geçmektedir. 1976'dan bu yana yapılmakta olan eylem planları bu dilsel ve kültürel çeşitliliği korumak ve desteklemek üzerine kurulmuştur ve eğitimin en önemli hedeflerinden biri olmuştur. 4 Haziran 1984 tarihinde yapılan Bakanlar Kurulu'nda, zorunlu eğitimin sonunda anadile ek olarak iki yabancı dilin pratik olarak öğrenilmesini destekleme kararı alınmıştır. 1989'da kabul edilen ve 1995'te SOKRATES programı çerçevesinde kısmen yürürlüğe giren LINGUA programı hem öğrenilen dillerin sayısını, hem de niteliğini artırmayı amaçlamakta ve özellikle pek yaygın olmayan ve öğretilme oranı düşük olan dillere öncelik verilmesini ön görmektedir. 31 Mart 1995 tarihinde, Avrupa Birliği'nin yürütme organı olan Komisyon'un çıkardığı "**Enseigner et apprendre: vers la société cognitive**" (Öğretmek ve öğrenmek: Bilişsel topluma doğru) adlı beyaz kitapta Avrupa yurttaşlarının kendilerine sunulan mesleki ve kişisel olanaklardan yararlanmaları için bir çok Avrupa Birliği dilini bilme gerekliliği vurgulandıktan sonra en az üç dil öğrenilmesi önerilmektedir.³

Buna karşılık bizim ülkemizde Eğitim Fakültelerinin Fransızca ve Almanca bölümlerinden çok iyi derecelerle mezun olan öğretmen adayları, bankacılık, turizm, v.b. kesimlerin yanı sıra sınıf öğretmenliği alanında istihdam olanağı aramaktadırlar. Ancak hem alan bilgisi, hem de mesleki eğitim bakımından büyük eksikliklerle çalışma yaşamına başlayan bu genç

¹ **Enseigner de la maternelle à l'université**, Ministère de l'Éducation nationale, de la Recherche et de la Technologie, Paris, Septembre 1998

² Jean-Yvon LANCHEC, **Psycholinguistique et pédagogie des langues**, Paris, P.U.F., 1976, s.37.

³ **Journal officiel des Communautés européennes**, 03.01.1998.

⁴ Jean-Jacques PAUBEL, "**Les Années Lycées**" **Le Français dans le Monde**, No:296, Paris, Hachette, 1998

öğretmenler aslında ne hizmet götürdükleri çağ öğrencilerinin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal özelliklerini yeterince tanımakta, ne de kullandıkları araç - gerece ve uygulayacakları izlenmeye eleştirel bakabilmektedirler. Bireylerin kişisel gelişmesi ve toplumsal kalkınma açısından ilk adım kabul edilen ve her yurttaşın hakkı olan temel eğitim alanında izlenmekte olan bu politikalar da geçmişteki uygulamalardan pek farklı görünmemektedir. Öte yandan sayıları giderek artan Anadolu Liselerine nitelikli öğretmen bulmak zorlaşmakta, ya da mevcut öğretmenler güçlerini aşan ders yüküyle çalışmak zorunda kalmaktadırlar. O halde bu alanda da yetişmiş insan gücü savurganlığının önüne geçilerek Anadolu Liselerine öğrenci alınırken gösterilen duyarlılık, öğretmen istihdamı söz konusu olduğunda göz ardı edilmemeli, ülkemizin yetişmiş insan gücü doğru değerlendirilerek, gereksinim duyulan alanlarda istihdam edilmelidir.

Genel olarak, üniversitelerimizin ve öğretmen yetiştiren fakültelerimizin sorunları göz önüne alındığında, mezunların tümünün istenen düzeyde olduğu söylenemez, olması de beklenemez. Bu nedenle zaman yitirilmeden, kısa bir süre önce politik amaçlarla kaldırılmış olan öğretmen yeterlik sınavları, uzmanlarca gözden geçirilmek ve eksikleri giderilmek koşuluyla, yeniden yürürlüğe geçirilmelidir. Dünyanın hiçbir ülkesinde görülmeyen bu uygulamanın sadece öğretmenlik mesleğinin hak ettiği saygınlığı kazanması için değil, ülke çıkarları için de yaşamsal önemdedir.

Öte yandan, hızla gelişmekte olan bilim ve teknoloji, ve buna bağlı olarak ortaya çıkan toplumsal gereksinimler ilkokuldan üniversiteye her tür öğretim kurumunda ders içeriklerinin sık sık gözden geçirilmesini gerektirmektedir. Özellikle öğretmen yetiştiren kurumlarda konu yaşamsal önemdedir. Ancak, gerek dersler ve içerikleri belirlenirken, gerek değişikliklerin uygulama süreci sonunda değerlendirme aşamasında öğrencilerin katılımını sağlamak ve onların yerine düşünmektense, karşılıklı fikir üretmek ve tartışarak derslerin etkinliğini ve verimliliğini araştırmak gerekir. Fransa'da 1998 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2 milyon lise öğrencisine yöneltilen 7 soru ile öğrenciler açısından eğitim sisteminin sorunları irdelenmiştir.⁴

Bilim ve teknolojinin hızlı gelişimi öğrencinin niteliğini, ilgi alanlarını, beklentilerini de hızla değiştirmektedir. Teknolojik bilginin günlük yaşamımıza girmesi öğrencilerin de bilgiye ulaşmasını kolaylaştırmakta, sonuçta okulun ve öğretmenin işlevi de değişmektedir. Eğitim kurumlarımızda ortaya çıkan sorunların gerçek nedenleri sağlıklı bir biçimde araştırılıyorsa, eğitim sistemimizin öğrencinin gereksinim ve beklentilerinden ne denli uzakta olduğu konusunda daha sağlıklı ipuçları elde edilebilirdi. Özetle ezber öğrenme ve test üzerine kurulu eğitim sistemimiz işbirliğinden çok birbirini rakip olarak gören, yaratıcılıktan uzak, yeterli olgunluğa ulaşamamış bireyler üretmekten öteye gidemeyecektir.

Üniversitelerin öğrencilerine iş bulmakla yükümlü olmadıklarını kabul etmekle birlikte, hizmet götürülen kurum ve alanların göz önünde tutulması, gerçekçi bir eğitimin olmazsa olmaz koşulundan biridir. İyi bir eğitim almış öğretmenlerin bile mesleğe atıldıktan sonra karşılaştıkları kuram/uygulama çelişkisi, hızlı bilimsel ve teknolojik gelişme sayesinde çok çabuk geçerliliğini yitiren bilgiler, ekonomik nedenlerle yeni bilgilere ulaşma güçlüğü gibi sorunlar göz önüne

alındığında, hem alan bilgisinden, hem de mesleki eğitimden yoksun gençlerin özgüven içinde çalışmaları beklenemez. O halde, öncelikle eldeki nitelikli insan gücünü ülkemizin geleceği açısından en iyi biçimde değerlendirmek için, özellikle istihdam olanağı düşük bölümlerde seçmeli derslerin sayısı artırılarak öğretmen adaylarının yönelecekleri alanlarda kendilerini geliştirmelerine olanak tanınmalıdır. Öte yandan gelişmiş ülkelerin eğitim alanındaki en önemli kaygılarından biri de yetişkinlere yeni bilgi ve beceriler kazandırmaktır. Öğretmenlik mesleği ülkemizde madden ve manen başlanıldığı yerde bitirilen bir meslek konumundadır. Tüm alanlarda olduğu gibi yabancı dil alanında da kendini yenilemenin önemi yadsınamaz. Öğretmenlere yarı zamanlı iş olanağı verilerek lisansüstü öğrenim yapmaya özendirilmeli ve böylelikle hem kendilerini geliştirmeleri, hem de mesleklerinde ilerlemeleri sağlanmalıdır.

Sonuç olarak eğitsel yönden pek çok niteliklerle donanmış olarak Eğitim Fakültelerinin Fransızca ve Almanca bölümlerinden mezun olan öğretmenlerin sınıf öğretmeni olarak atanmaları yerine, (ya da bu alanda ek eğitim almış olanların bu görevin yanı sıra) temel eğitim kurumlarında yetenek ve bilgilerini tam olarak kullanabilecekleri alanlarda istihdam edilmeleri gerekmektedir. Ayrıca İngilizcenin dışındaki yabancı dillerde öğretim yapan Anadolu Liselerinin sayısı artırılarak hem okullarımızda sunulan dillerde çeşitlilik sağlanmalı hem de ekonomik düzeyi düşük aile çocukları daha iyi bir yabancı dil öğrenimi görme olanağına kavuşturulmalıdır. Unutulmamalıdır ki, yabancı dil, ekonomik, kültürel, sanatsal ve bilimsel alanda uluslararası ilişkilerin geliştirilmesi ve evrensel barışın korunması için en önemli güvencedir.

Büyük Atatürk'ün deyişiyle, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak, ancak eğitimden bireysel, ulusal ve evrensel boyutta ne beklediğimizi yeniden tanımlamak ve gerçekçi, kişilikli, inandırıcı ve insana saygılı eğitim politikaları üretmekle gerçekleştirilebilir.

KAYNAKLAR

LANCHEC, J.Y., *Psycholinguistique et pédagogie des langues*, Paris, Presse Universitaire de Paris, 1976. s.37

PAUBEL, J-J., "*Les Années Lycées*" *Le Français dans le monde*, no:296, Paris, Hachette, 1998.

Journal Officiel des Communautés Européennes, 03.01.1998.

Enseigner de la maternelle à l'université, Ministère de l'Éducation nationale, de la Recherche et de la Technologie, Paris, Septembre 1998.